

Mer om kriser og selvmordsatferd

Bergljot Gjelsvik

Inn i krisen. Veier til å møte og forstå intense kriser og selvmordsfare

Oslo: Gyldendal, 2022

234 s.

ISBN 978-82-05-58202-6

Michael 2023; 20: 392–4.

Bergljot Gjelsvik er psykolog med doktorgrad om selvmordsatferd. Hun studerte videre ved et av verdens beste forskningsmiljøer ved Universitetet i Oxford da hun i 2018 falt ned en trapp og fikk et brudd i ryggen som førte til at hun ble lam. Hun har nå skrevet en bok som veksler mellom erfaringer hun har hatt i møter med mennesker i kriser som psykolog og forsker og observasjoner hun har gjort som ryggmargsskadet.

Boken inneholder ni kapitler. I det første, *Turist i nattens lugar*, forteller hun om tankevekkende erfaringer etter at hun skadet seg og hvordan hun opplevde forholdet til behandlerne. Hun beskriver også hvor vanskelig det kan være å forstå hvilke opplevelser den selvmordstruede kan slite med. Andre kapittel handler i hovedsak om krisens ytre scene, det vil si kjennetegn som er observerbare for andre. Tredje kapittel dreier

seg om flere teorier om suicidale tanker, hvordan de oppstår og hva som preger dem. I kapittel fire beskrives måter den deprimerte oppfatter fortid, nåtid og fremtid og hvordan depressivt tankeinnhold kan virke selvforster-

kende. Kapittel fem heter *Krisens indre scene*, blant annet med tre forslag til å mestre kriser. I kapittel seks omtales hvordan bruk av bilder kan få frem fyldigere beskrivelse av pasientenes opplevelser. Kapittel syv heter *I høyspent landskap*, hvor forfatteren blant annet skriver om hvor belastende samtalen kan være for behandleren ved suicidale kriser. Her er også kritikk av nasjonale retningslinjer for forebygging av selvmord og en påstand om at vi ikke kan foregripe suicidale handlinger. Kapittel åtte dreier seg om samtaler ved veiskillet, beskrevet som stormens midte. Her gjentar hun påstanden om at «vi ikke kan kontrollere suicidale utfall» (s. 158). Niende kapittel heter *Møter i stormens midte*. Her trekkes det frem tre aspekter som hun mener er avgjørende for å re-psykologisere tilnærmingen til selvmordsfare: nysgjerrighet, medfølelse og mot i møte med mennesker i selvmordskrise. Det står også at en viktig oppgave for profesjonsutdanningene er å være «vitende om at vi ikke kan hindre mennesker i å ta livet sitt» (s. 189). Til slutt går hun tilbake til sine opplevelser etter at hun falt i trappen.

Referansene utgjør 38 sider, relativt få er norske. Som eksempel savnes henvisninger til Berit Grøholt og Ildri Kjølseth, som har skrevet doktoravhandling om selvmordsatferd blant henholdsvis ungdom og eldre, temaer som er lite belyst i boken. I beskrivelsen av modeller for suicidalatferd får man inntrykk av at det søkes etter en felles dynamikk. Men det er nok stor forskjell på dynamikken hos den pensjonerte og vellykkede bedriftslederen som har mistet førligheten og den unge kvinnen som ikke lenger orker følgene av omsorgssvikt og overgrep.

Det er ganske mye gjentakelser i boken. Forfatteren kommer stadig tilbake til at det er vanskelig å predikere og å hindre selvmord. Hvis påstanden skulle være riktig, ville det for eksempel neppe vært faglig eller juridisk grunnlag for å tvangsinnlegge pasienter på grunn av akutt selvmordsfare. Det er heller neppe mange klinikere som er enige i påstanden. Det betyr ikke at vi kan redde alle. Hun gjentar også kritikken av nasjonale retningslinjer utallige ganger.

Forfatteren har ikke noen bestemt målgruppe, men fokuserer på psykologene. Det kunne vært interessant også med en omtale av andre faggruppers rolle, slik som ambulanspersonell, politi, brannvesen og akuttmedisinsk personell, som møter pasienter og pårørende i krisens stormsenter. Psykologene kommer inn først senere i forløpet.

Forfatteren har gjort et stort arbeid og er veldig belest. Men boken skjemmes av så mye dveling ved de samme temaene at den blir litt tung å

lese. Det er heller ikke så mye nytt under solen, med unntak av hennes egne erfaringer som ryggmargsskadet.

Øivind Ekeberg
oeekeber@online.no

Øivind Ekeberg er professor emeritus, tidligere overlege i psykiatri og har arbeidet med selvmordsatferd klinisk og forskningsmessig i 35 år.

Det er referert til anmelderen et par ganger i boken. Det vurderes ikke å foreligge noe habilitetsproblem.